

Przedmiot: Gramatyka historyczna języka polskiego WF. IP. n / 2/ 7
Jednostka: Wydział Polonistyki

Skrócony opis:

Fonetyka z fonologią. Fleksja imienna. Fleksja werbalna.

Pełny opis:

Tematyka wykładów

1. Genetyczne zróżnicowanie języków świata.
2. Języki słowiańskie i miejsce wśród nich języka polskiego.
3. Podstawa rozwoju polskiego systemu wokalicznego.
4. Rozwój prasłowiańskich samogłosek e oraz ě w języku polskim (przegłos polski i przegłos lechicki).
5. Wokalizacja prasłowiańskich jerów.
6. Iloczas w języku polskim.
7. Samogłoski pochylone w języku polskim.
8. Rozwój samogłosek nosowych w języku polskim.
9. Realizacja sonantów w języku polskim.
10. Metateza prasłowiańskich grup nagłosowych *ort, *olt i grup śródgłosowych *tort, *tolt, *tert, *telt.
11. Zmiany samogłosek pod wpływem spółgłosek półotwartych.
12. Podstawa rozwojowa polskiego systemu spółgłoskowego.
13. Rozwój spółgłosek wargowych miękkich i spółgłosek palatalnych.
14. Dyspalatalizacja spółgłosek funkcjonalnie miękkich.
15. Powstanie spółgłoski f i spółgłosek funkcjonalnie twardych.
16. Rozwój spółgłosek rz oraz ł w dziejach języka polskiego.
17. Uproszczenia w grupach spółgłoskowych.
18. Od prasłowiańskich deklinacji tematowych rzeczownika do polskich deklinacji rodzajowych.
19. Układ końcówek deklinacji rzeczownikowej męskiej.
20. Układ końcówek deklinacji rzeczownikowej żeńskiej.
21. Układ końcówek deklinacji rzeczownikowej nijakiej.
22. Rozwój deklinacji mieszanej rzeczowników. Szczątkowe końcówki liczby podwójnej.
23. Rozwój deklinacyjny zaimków rodzajowych i nierodząjowych.
24. Przeobrażenia prostej (rzeczownikowej) i złożonej (zaimkowej) odmiany przymiotników.
25. Podstawa rozwojowa prasłowiańskiej fleksji werbalnej w języku polskim.
26. Kształtowanie się czasownikowych typów koniugacyjnych w języku polskim.
27. Rozwój form trybu rozkazującego.

28. Kontynuacja czasów przeszłych prostych (imperfectum i aorystu) w polszczyźnie średniowiecznej.
29. Ewolucja czasu przeszłego złożonego i trybu przypuszczającego.
30. Rozwój prasłowiańskich form imiesłowowych czasu teraźniejszego i przeszłego. Przekształcenia postaci bezokolicznika.

Literatura:

Literatura podstawowa. Podręczniki.

Encyklopedia języka polskiego, pod red. S. Urbańczyka i M. Kucały, Wrocław-Kraków 1999 (wybrane hasła).

Encyklopedia językoznawstwa ogólnego, pod red. K. Polańskiego, Wrocław-Kraków 1999 (wybrane hasła).

Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Spławiński, S. Urbańczyk, Gramatyka historyczna języka polskiego, wyd. III, Warszawa 1965.

H. Koneczna, Charakterystyka fonetyczna języka polskiego na tle innych języków słowiańskich, Warszawa 1965.

Z. Stieber, Historyczna i współczesna fonologia języka polskiego, Warszawa 1966.

W. Kuraszkiewicz, Gramatyka historyczna języka polskiego. Podstawowe wiadomości z wyborem tekstów staropolskich do ćwiczeń, wyd. 2, Warszawa 1972.

S. Rospond, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 1971.

J. Strutyński, Elementy gramatyki historycznej języka polskiego Kraków 1982 (lub wyd. nast.)

K. Długosz - Kurczabowa, S. Dubisz, Gramatyka historyczna języka polskiego. Podręcznik dla studentów polonistyki, Warszawa 1998.

Teksty

S. Borowski, A. Furdal, Wybór tekstów do historii języka polskiego, Warszawa 1980.

W. Taszycki, Najdawniejsze zabytki języka polskiego, Wrocław 1967, wyd. IV (lub wyd. nast.)

W. Taszycki, Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII, wyd. III, Warszawa 1969.

S. Vrtel – Wierczyński, Wybór tekstów staropolskich. Czasy najdawniejsze do 1543 r., Warszawa 1963 (lub wyd. nast.)

W. Wydra, W. R. Rzepka, Chrestomatia staropolska. Teksty do roku 1543, Wrocław 1984.

Słowniki etymologiczne

- A. Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1957 (lub wyd. nast.)
F. Sławski, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1952 i tomy następne
A. Bańkowski, Etymologiczny słownik języka polskiego, Warszawa 2000.
W. Boryś, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 2005.

Słowniki ogólne

- S. B. Linde, Słownik języka polskiego, t. I-VI, wyd. II, Lwów 1854-1860, wyd. III, Warszawa 1951 (lub wyd. nast.)
S. Reczek, Podręczny słownik dawnej polszczyzny, Wrocław 1968 (lub wyd. nast.)
Słownik staropolski, red. S. Urbańczyk, t. I-X (z. 65: Wronka – Wszytek), Warszawa 1953 i tomy następne
Słownik polszczyzny XVI wieku, red. M. R. Mayenowa, t. I-XXI (Ofarbować – Oposyłać), Wrocław 1966 i tomy następne

Literatura uzupełniająca

- I. Bajerowa, Kształtowanie się systemu polskiego języka literackiego w XVIII wieku, Wrocław 1964; O zaniku samogłosek pochyłych. Pokłosie dyskusji, Katowice 1978; Polski język ogólny XIX w. Stan i ewolucja, t. I: Ortografia, fonologia z fonetyką, morfonologia, Katowice 1986, t. II: Fleksja, Katowice 1992.
S. Dubisz, Rozwój polskiego systemu fonologicznego [w:] Studia z historii języka polskiego, pod red. W. Kupiszewskiego, Warszawa 1994, s. 9-19.
B. Dunaj, Język polski najstarszej doby piśmiennej (XII-XIII wiek), Kraków 1975; Ogólne zasady rozwoju fleksji rzeczowników w języku polskim, Prace Filologiczne 1985, XXXII, s. 109-114; Wzdłużenie zastępcze w języku polskim, Kraków 1966.
Języki indoeuropejskie, pod red. L. Bednarczuka, t. I, Warszawa 1986, t. II, Warszawa 1988.
Z. Kempf, Rola pełni głosowej w rozwoju polskiej deklinacji rzeczownikowej, ZN Uniwersytetu Wrocławskiego, Seria A, nr V, 1957, s. 149-175.
B. Klebanowska, Interpretacja fonologiczna zjawisk fonetycznych w języku polskim, Warszawa 1990.
H. Koneczna, Wzdłużenie zastępcze [w:] Księga referatów II Międzynarodowego Zjazdu Sławistów, sekcja I: Językoznawstwo 1934.
A. Kowalska, Ewolucja analitycznych form czasownikowych na -ł w języku polskim, Katowice 1976.

- A. Książek-Bryłowa, Wariantywność fleksji w historii i gwarach języka polskiego, Lublin 1994.
- M. Kucała, Rodzaj gramatyczny w historii polszczyzny, Wrocław 1978
- W. Kuraszkiewicz, Polski język literacki. Studia nad historią i strukturą, Warszawa – Poznań 1986.
- E. Łuczyński, J. Maćkiewicz, Językoznawstwo ogólne. Wybrane zagadnienia, Gdańsk 1999 (rozdz. VI).
- T. Milewski, Językoznawstwo, Warszawa 1969 (rozdz. III).
- H. Popowska – Taborska, Wczesne dzieje Słowian w świetle ich języka, Warszawa 1993.
- W. Śmiech, Rozwój historyczny polskich grup spółgłoskowych *sr', *zr', *žr', Łódź 1953; Rozwój form czasu teraźniejszego czasownika w języku polskim, Łódź 1967.
- H. Turska, Mianownik l. mn. typu „chłopy”, „draby” w języku polskim, Język Polski, R. XXXIII, 1953, s. 129-155; Zagadnienie miejsca akcentu w języku polskim, Pamiętnik Literacki, R. XLI, 1950, z. 2.
- S. Urbańczyk, Jaką polszczyzną mówił Jan Kochanowski i jego rówieśnicy?, Język Polski, R. XXXIII, 1953, s. 214-224.

Wymagania

Nabycie umiejętności praktycznej analizy przykładów z fonetyki i fleksji historycznej oraz opanowanie teoretycznych zagadnień z zakresu gramatyki historycznej języka polskiego.

Cele dydaktyczne

Opanowanie podstaw historycznego rozwoju struktury fonologicznej i fleksyjnej języka polskiego.

Warunki zaliczenia

Zaliczenie kursu Gramatyki historycznej języka polskiego odbywa się na podstawie końcowego egzaminu ustnego, przeprowadzonego po wykładach w semestrach zimowym i letnim. Zakres egzaminu ustnego obejmuje zarówno interpretację zagadnień językowych (fonetyka z fonologią i fleksja historyczna), jak również teoretyczne zagadnienia realizowane w czasie wykładów i zawarte w podanej literaturze przedmiotu. Zaliczenie ćwiczeń z Gramatyki historycznej języka polskiego w semestrze zimowym i letnim odbywa się na podstawie kolokwiów, które zarządzają prowadzący ćwiczenia.